

***Megemlékezés a magyarországi németek elűzetésének 78. évfordulója alkalmából
Wittinghoff Tamás Budaörs polgármesterének beszéde | Budaörs, 2024.01.21.***

„Napjainkban két borzalmas háború zajlik a világban. Az egyik közvetlenül a velünk határos Ukrajnában. Immár két éve tart Oroszország agressziója, mely csak a második világháború borzalmaihoz mérhető, s amelyet némelyek cinikusan csak különleges katonai hadműveletnek neveznek. A másik pedig a szintén nem oly messzi Izraelben, amelyik egy rettenetes terrortámadással indult. Nincs hát ok legyinteni, hogy az, amire ma emlékezünk, nem történhet meg újra és újra bárhol. Mindig színre lépnek olyan elvakult politikai vezetők, akik folyamatos uszítással és manipulációval elérik, hogy elfogadhatóvá tegyék társadalmiakkal az ép ésszel elfogadhatatlant.

Ezúttal arról fogok beszélni, hogy a rémtetteket mindig megelőzi a szisztematikus szellemi előkészítés. A jóérzésű, a történelmet jobban ismerő vagy egyszerűen ép erkölcsi érzékkel rendelkező emberek pontosan ezért tiltakoznak indulatosan és hangosan már akkor, amikor az intolerancia és uszítás első csírái megjelennek.

A hazai németiség elűldözésének szellemi gyökerei egészen az 1920-as évekig nyúlnak vissza. Első hírnöke Szabó Dezső író volt, aki Az elsodort falu című művében az úgynevezett sváb és a zsidó veszélyt jelölte meg a súlyos szociális gondok eredendő forrásaként. Szabó Dezső szerint a falvakban a svábok, a városokban pedig a zsidók szívják el az igaz magyarság elől az életteret.

Ehhez adott idézőjelbe tett „tudományos” muníciót Kovács Alajos a KSH, a statisztikai hivatal akkori elnöke, akinek adatait Ungváry Krisztián történész mutatta be egy nemrégiben elhangzott kitűnő előadásában, ami a hazai németek elleni kirekesztő politika előzményeit tárta fel.

Nos, Kovács Alajos azt próbálta számokkal bizonyítani, hogy a magyar középosztály, illetve az értelmiség jelentős részben asszimilánsokból áll, olyannyira, hogy az úgynevezett törzsökösök, mai kifejezéssel tősgyökeresek, tehát akik 1526 előtt is már itt éltek, azok minden csoportban kisebbségben vannak. Nyilvánvaló volt a csúsztatás egy olyan országban, amelynek népe már a Kárpát-medencébe érkezésétől kezdve többnemzetiségű volt, és amelynek újra és újra betelepítésekkel kellett pótolnia a sorozatos történelmi csapások során elpusztult lakosságát.

Ennek ellenére például a népi írók jelentős részére delejes hatást gyakorolt ez a vélelmezett kisebbségi lét. Részben ez ihlette Németh Lászlót a Kisebbségben című nagyhatású esszéjének megírására.

A harmincas évek falukutató mozgalmának és a népi írók csoportjának néhány tagja is a németekben és a zsidókban talált rá a bűnbakokra. Kiemelkedő alakja volt ennek az irányzatnak Kovács Imre, a későbbi Parasztpárt vezető egyénisége, akitől majd az elhíresült

mondat származik, miszerint a németek egy batyuval érkeztek, és úgy is kell távozniuk. Jellemző érdekesség, hogy ezt a mondatot a falukutatásban szintén részt vevő Matolcsy Mátyás közgazdásztól vette át, akivel együtt járták a vidéket. Ő a zsidókkal kapcsolatban fogalmazott úgy, hogy „Menjenek el ők is úgy, ahogyan jöttek, egy szál batyuval, vagy zöld ládával a vállukon.” Matolcsy a cikkének a beszédes „Akikről szívesen lemondtunk volna” címet adta.

A Nemzeti Parasztpártnak már az 1939-es pártprogramjában is az szerepelt, hogy a sváb, zsidó és morva eredetű középosztály uralomra törő szándéka ellen a magyarságnak védekeznie kell.

Nyilván sokan tudják, hogy a később bátor antifasisztává vált Bajcsy-Zsilinszky Endrétől sem állt távol a kirekesztő gondolkodás. Így ír egy levelében egykori barátjának Endre Lászlónak, aki egyébként még a Szálasi kormányban is szerepet vállalt. „Igenis van német veszedelem. Kedves barátom! Ezt a fölismerést és beismerést vártam Tőled már régen. Sohase tudtam elhinni, hogy Te is odáig egyszerűsítet le a magyar kérdést, hogy zsidók és nem zsidók. Mindig reméltem, hogy egyszer csak kirobban a Te és Hozzád hasonló vérbeli magyarok lelkében a régi és igaz fajvédelem.”

Természetesen tele van hazugságokkal az, amikre a fenti elméletek épültek. Egyáltalán nem igaz például, hogy a német bevándorlók koldusként jöttek ide és csak Magyarországon gazdagodtak meg. A körülményekről és az okokról nagyszerű konferenciát rendezett az elmúlt évben a Jakob Bleyer Heimatmuseum, melyet megtisztelt jelenlétével Németország Magyarországi nagykövetségének is.

Amikor ezek a betelepítések történtek, a XVII-XVIII. században, a telepéseknek bizonyos felszereléssel és vagyonnal kellett már ideérkezniük, tehát nem a legszegényebb emberek jöttek. Ráadásul gyakran teljesen elpusztult, lakatlan országrészekbe érkeztek meg, ahol a nulláról kellett létrehozniuk az alapvető létfeltételeket. Jellemző, hogy az első három évben a telepések egy része meg is halt.

Az sem igaz, hogy ők a legjobb földeket kapták, a valóság az, hogy az jutott nekik, ami épp akkor rendelkezésre állt és üres volt.

Az az állítás sem felelt meg a tényeknek, hogy a svábok olyan mértékben voltak szaporák, hogy előbb-utóbb a magyarságot teljesen kitúrják a falvakból. A népszámlálási adatok ugyanis ennek a gyökeres ellenkezőjét mutatják, hiszen 1910-ben még 551.211 személy vallotta magát Magyarországon német nemzetiségűnek, addig 1941-ben már csak 303.419-en nyilatkoztak így.

Bár a hitleri Németország iránti rajongás, amiért segített visszaszerezni a trianoni békeszerződésben elcsatolt területek egy részét, elhomályosította a németellenességet, ez annál erősebben lángolt fel a vereség idején, amikor megint bűnbakokra volt szükség.

Így érkeztünk el 1944-45 fordulójáig, amikor a szovjet csapatok bevonulása után az ország keleti részében megalakul az ideiglenes kormány, amelyik azonnal felvetette a németek kitelepítésének lehetőségét.

Máig elevenen él az a magyarázat, miszerint a győztes hatalmak potsdami határozata miatt nem volt más választása a magyar kormánynak, mint végrehajtani a kitelepítéseket. Kétségtelen, hogy az ottani döntések erre lehetőséget adtak.

Ám a dokumentumok olyan kitételt is tartalmaznak, hogy Európa szerte le kell állítani a szervezetlen és esztelen kitelepítéseket. Szó szerint ezt írták: „A német lakosság időközben történt tömeges kiutasítását le kell állítani.”

A győztes hatalmak döntései alapvetően Európa újrafelosztásáról szóltak. Ezt határmódosítások révén lehetett a leghatásosabban elérni, mely változtatás elsősorban Sztálin céljainak kedvezett: a háborús győzelem után ugyanis a Szovjetunió végleg beolvasztotta az általa 1940-ben megszállt balti államokat, megszerezte a benesi Csehszlovákiától Kárpátalját, és feltett szándéka volt, hogy az 1919-21-es szovjet-lengyel háború során elvesztett területeket is visszaveszi.

Magyarországon a tényleges hatalmat gyakorló Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnöke, Vorosilov marsall határozottan sürgette a kitelepítéseket. Egyébként az itt lévő orosz csapatok és az élet minden területén döntési jogkörrel rendelkező orosz katonai igazgatás nélkül nem is igazán történhetett semmi.

Amikor megszülettek a kitelepítésről szóló döntések, a már említett Kovács Imre, parasztpárti politikus Gyönyörű elégtétel című cikkében üdvözölte a gyalázatot.

Gyorsan az is egyértelművé vált, hogy igazából leginkább a dolgos németek vagyonára, házáira, megművelt földjeire volt szükség. A legfrissebb kutatások szerint 1941-ben a magyarországi németeknek összesen 60 400 háza volt. Ebből 1945 és 1948 közt 44 750 ingatlant (azaz 74,1%-ot) vett el tőlük a magyar állam.

Ahogy a szomorú történelmünk során oly gyakran lenni szokott, alig akadtak néhányan, akik megpróbálták megakadályozni a tragédiát. Az akkor progresszív napilapnak számító Magyar Nemzet hasábjain tiltakozott 32 magyar értelmiségi, illetve Bibó István készített egy memorandumot, amelyben szokásához híven bátran és keményen fogalmaz, miszerint azok az indulatok, amelyek a magyar lakosságban ezáltal fölkorbácsoltnak, és amire a politika nyíltan rájátszik, semmiben nem különböznek attól, amit szinte egy évvel korábban a zsidókkal műveltek.

A magyar kormány döntésének végrehajtását azonban már semmi nem tudta megállítani. Így aztán 1946. január 19-én éppen Budaörsről gördült ki az első vonat a rémült és megalázott német nemzetiségű családokkal, akik a vagonok oldalára fehér festékekkel azt festették fel, hogy Isten veled hazánk! Ezt a szerelvényt 1947-ig még 6 másik követte, immár örökre megváltoztatva az addig ismert Budaörsöt.”

*Megemlékezés a magyarországi németek elűzetésének 78. évfordulója alkalmából
Ritter Imre német nemzetiségi parlamenti képviselő beszéde | Budaörs, 2024.01.21.*

Vertreibung, Verschleppung.
Elűzetés, Elhurcolás.

Két szó, melyet mindenki ismer, a magyarországi németek történetének két nagy tragédiája, mely tízezrek halálát és százezrek több évtizedes fizikai, lelki szenvedését eredményezte. A két tragédia, melynek ártatlan elszenvedőit évtizedekig bűnösnek bélyegezte a kommunista hatalom és szenvedéseikről, megaláztatásaikról évtizedekig, ahogy azt itt mi svábok és mi magyarok mindannyian tudjuk, még csak beszélni sem lehetett.

1946-ban XII. Pius pápa egyik beszédében – melyet Márton Áron püspök az 1947. évi újévi „vérszjósó” üzenetében is idézett – ekként fogalmazott a háború és az azt követő idők borzalmaira utalva: „Rosszak az idők, mert rosszak az emberek. – Az embereknek kell megjavulniuk, hogy jóra forduljanak az idők.” A második világháború éveit, az azokat megelőző és azokat követő esztendőket nemhogy rosszak, hanem konkrétan esztelenek és embertelenek voltak. Végtelen szenvedést hoztak a kollektív bűnösség hamis elve alapján sok népre és nemzetre, nemzetiségre, így a magyarországi németekre is.

De hála Istennek, a szentatyának igaza lett: az emberek és így az idők is kezdtek megjavulni.

Az 1989-es rendszerváltástól, főként az 1994-es kisebbségi önkormányzati választásokat követően egyre többet beszélhettünk, beszélünk az elűzetésről, majd idővel az elhurcolásról, a Malenkij Robotról is. Emlékműveket, szobrokat, emléktáblákat avattunk fel, helytörténeti kiadványokat gondoztak és adtak ki, konferenciákat szerveztek a német nemzetiségi önkormányzataink, egyesületeink, civil szervezeteink, közösségeink. De mindezek ellenére a többségi társadalmat, a „nagy nyilvánosságot”, a magyar nagypolitikát még sokáig nem érintette meg a németiséget ért jogtiprás tragédiája. Tegyük hozzá nem csak a németiség meghurcoltatásáról nem lehetett beszélni, hanem mindazokról, akiket az akkori hatalom üldözött... Türelemmel kellett várunk.

A 2000-es évek közepétől jelentősen megváltozott a magyar politika hozzáállása a magyarországi nemzetiségekhez, a magyarországi németekhez. Ennek a pozitív folyamatnak - német nemzetiségi szempontból - mondhatni kicsúcsosodása a 2016. január 19-én Budaörsön az elűzetés és elhurcolás 70. évfordulója alkalmából megtartott kormányzati megemlékezésen Orbán Viktor miniszterelnök úr által tartott megemlékező beszéd volt.

Engedjék meg, hogy röviden idézzek ebből Önöknek:

„A hivatalos megnevezés kitelepítés volt, de ennek a szónak a valóságához nem volt semmi köze. Amit kitelepítésnek neveztek, az valójában a magyar svábok kifosztása és elűdözése volt. Megfosztották őket házaiktól és hazájuktól.

Ha 70 évvel ezelőtt az elűzöttek mindazt magukkal vitték volna, amit a magyarországi németek vagy német származású emberek letelepedésük óta a magyar gazdaságért, kultúráért tettek, akkor ma sokkal szegényebb lenne Magyarország. Elvihették volna például az első nemzeti irodalomtörténetünket – Toldy Ferenc –, vitték volna többek között a Parlamentet – Steindl Imre – és az Iparművészeti Múzeum épületét – Lechner Ödön –, vitték volna a magyar nyomdászat, gépgyártás és orvostudomány jelentős részét is.

Mi, magyarok, sok mindent tanultunk a sváboktól, mint például, hogy a valódi jóléthez vezető egyedüli lehetséges út a dolgos, szorgalmas munka.

Minden jót kívánok a velünk együtt élő német honfitársainknak!” *Idézet vége.*

Ezek olyan félre nem érthető, félre nem magyarázható, világos mondatok, amelyekre már hét évtizede vártunk mi, magyarországi németek. A beszéd után – úgy vélem - végre igaz békében nyugodhatnak, akik már nincsenek köztünk és hajlott koruk ellenére egyenes derékkel járhatnak azok, akik a tragédia elszenvetői közül még köztünk vannak.

A múltat elfelejtenünk – bármilyen szörnyű is legyen az – soha nem szabad, de ahhoz, hogy a magyarországi németiség fennmaradjon, előre kell néznünk és tudnunk kell, hogy sok, történelmi léptékű feladat áll még előttünk, hiszen 2024-ben nemzetiségi önkormányzati és európai parlamenti választások lesznek és azt 2026-ban országgyűlési választások követik.

Mindeközben azért kell dolgoznunk, hogy a mostani háborús hangulattal terhelt hétköznapi életben az eddig elért eredményeinket meg tudjuk óvni és biztosítani tudjuk a nemzetiségi köznevelési és kulturális intézményeink és nemzetiségi egyesületeink tervezhető működését, hogy a törvény adta autonómia jogainkkal élni tudjunk, azokat teljes egészében meg tudjuk élni.

Ezeknek a feladatoknak a teljesítéséhez továbbra is, rendületlenül össze kell tartanunk.

Ehhez pedig önbizalmat és erőt kell adjon az a tény, hogy a magyarországi németiség tagjainak három évszázados, mindennapi dolgos, szorgalmas munkája mellett, közösségünk, hazánknak, Magyarországnak, a kiemelkedő személyiségek százait adta az élet minden területén: a gazdaságban, a kultúrában, a társadalmi életben, a politikában, a tudományban vagy éppen a sportban.

Példaként emlékezzünk arra, hogy a magyar labdarúgás őskorában a 19. század fordulóján a magyar labdarúgás első külföldre szerződött profi labdarúgója – a legendásan ó-lábú – Schlosser Imre volt. És az egész világon mindmáig a legismertebb magyar pedig az a Puskás Öcsi, aki Kispesten egy sváb családban, mint Franz Purczel látta meg a napvilágot, akinek a nagyszülei alig tudtak valamit magyarul.

A kiemelkedő német nemzetiségi személyiségek nem csak a múltban voltak, hanem ma is, elég csak arra gondoljunk, hogy Magyarország legutóbbi Nobel-díjasa, Krausz Ferenc, egy móri sváb családból származik. Ráadásul egy olyan családból, ahol édesapja egy kőművesmester volt és innen vezetett az útja a fizikusi Nobel-díjhoz. Felesége pedig egy pusztavámi sváb lány volt, aki Baján német nemzetiségi pedagógusként szerzett diplomát és tanítja gyermekeinket és unokáinkat a német nemzetiségi hagyományokra, identitásra, anyanyelvre.

Ezúton is gratulálok Krausz Ferencnek és német nemzetiségi családjának.

Fontosnak tartom, hogy nemzetiségünk a mai napokban is kiemelkedő személyiségeket ad Magyarországnak és az egész világnak. Fontosnak tartom, hogy erről nemzetiségi közösségeink tudjanak, büszkék legyenek rá és ezt az egész magyar társadalom is tudja, mert sajnos erről a média, a nyilvánosság ma is alig-alig értesül. Nekünk azonban erre büszkének kell legyünk és erőt kell adjon ahhoz, hogy a német nemzetiségi identitásunkat megerősítsük.

Ezért én a nehézségek ellenére is bizakodó vagyok, úgyhogy bátran mondom:
Kopf hoch und durch! Ungarndeutsch, steh' dazu.

Végül szeretném tájékoztatni önöket, hogy 2026 január 19.-én a Verschleppung, Vertreibung 80. kormányzati megemlékezésre ismét Budaörsön fog sor kerülni, melynek előkészítését már elkezdtek.

Köszönöm, hogy meghallgattak!

Danke für ihre Aufmerksamkeit!

*Megemlékezés a magyarországi németek elűzetésének 78. évfordulója alkalmából
Theresia Mann a Budaörser Heimatverein elnökének beszéde | Budaörs, 2024.01.21.*

Sehr geehrter Herr Bürgermeister Wittinghoff, Herr Parlamentsabgeordneter Ritter, Herr Vorsitzender der deutschen Selbstverwaltung Boros, sehr geehrte Musemsdirektorin Frau Dr. Gajdos-Frank, sehr geehrter Herr Pfarrer....., liebe Kirchengemeinde und liebe Budaörser,

Mein Name ist Maria Theresia Mann, geb. Starcz., ich bin als Nachkommende der Vertriebenen in Deutschland geboren.

Ich stehe heute vor Ihnen, um als Vorsitzende und im Namen des Budaörser Heimatvereins in Bretzfeld für all die Vertriebenen aus Budaörs, an der Gedenkfeier teilzunehmen und einen Kranz niederzulegen.

Dabei denke ich an alle Budaörser und heute insbesondere an meine Familie, an all' meine Vorfahren, die einst in Budaörs gelebt haben. An meine Mutter in der Ady Endre utca, an meinen Vater in der St. Laszlo utca, der heutigen Szép utca, an meine Großeltern Poschik in der Friedhofsgasse, die anderen Großeltern Szabady in der Csata oder Clementis utca,– Starcz, und Bader, Szlewitzka, Szabady und Posch, Herzog, Joos und Mayer und Winkler und Gosolits -und Deigner -und. und---und -

Die Familien mussten 1946 ihre geliebte Heimat Budaörs verlassen. Wenige der Familien durften bleiben. Glauben Sie mir, man hat mir sehr, sehr viele Schicksalsgeschichten erzählt und sie wurden in den letzten Jahren aufnotiert, damit sie nicht vergessen werden. Gewalt, Schändung, Enteignung, wenig Habseligkeiten mitnehmen, Angst, Verzweiflung, und dann in der Fremde sein, arm, traurig, sich schuldig fühlend.-Eine Geschichte -trauriger -als -die -andere-.

Stellvertretend für viele Schicksale möchte ich Ihnen nun berichten:

Mein Urgroßvater, der Szabady Franz, erzählte man mir, saß weinend am Bahnsteig, während der Zug mit seiner Familie abfuhr. „Das ist meine Beerdigung am lebendigen Leib“, muss er gerufen haben. Er weinte bitterlich über den großen Verlust und tatsächlich sah er ein Großteil seiner Enkelkinder- nie- mehr -wieder. Wo er doch seine Töchter und Kinder im 2. Weltkrieg vor einer Erschießung vor den Russen im Haus in der Clementis utca verteidigt hatte.

Meinen Vater, damals ein 13-jähriger Bube, schickte man aus dem Zugwaggon noch einmal zurück ins Wohnhaus.

Er rannte schnell hoch in die St. Laszlo utca, um einige Dinge wie einen Ofen zu holen. Als er dort ankam, war das Haus schon ausgeplündert. Fenster und Türen abmontiert, die Möbel herausgetragen, der Wein verkauft.

Meine Eltern waren bei der Vertreibung noch Kinder. Nun könnte man meinen, dass diese Generation noch am ehesten dieses Schicksal verkraftete. Aber ich sage Ihnen heute, sie waren alle traumatisiert! Zutiefst traumatisiert! Und selbst am Sterbebett meiner lieben Mutter und meines lieben Vaters waren ihre Kindheitserinnerungen, die sie in Budaörs erlebten, noch für sie sehr wichtig und dramatisch.

Meine Mutter sorgte sich in ihren letzten Stunden, ob sie vielleicht beim Spielen ihren Vater in dessen Versteck verraten hatte und er deshalb interniert wurde.

Mein Vater sprach 2017 in seinen Sterbestunden -vom Steinberg-, wo er seine Kindheit mit seinen Freunden verbrachte. Er lief nochmals durch die Weinberge, durch die blühenden und duftenden Pfirsichbaum-Anlagen und durch alle Gassen. Rauf – und – runter! Ich saß weinend am Sterbebett. Nicht nur weil mein 85-jähriger Vater im Sterben lag, ich erlebte mit ihm noch einmal seine Kindheitserinnerungen in Budaörs mit. Und das, verehrte Zuhörer, nach so, so vielen Jahren!

Ja, 78 Jahre sind seit der Vertreibung aus der Heimat Budaörs vergangen. Die Familien, die einst in einer großen Gemeinschaft hier in Budaörs gelebt haben, wurden auseinandergerissen und in der ganzen Welt verstreut. Trotzdem gelang es ihnen schon 1947 erste Treffen in Deutschland später dann auch in Kanada, Amerika und Belgien zu organisieren, ja -sich- wieder- zu -sehen- und ihre Traditionen weiterzuführen.

Es bildete sich in Deutschland bereits 1947 ein Budaörser Komitee, und 1993 ein Verein unter der Führung von Matthias Schmidt sowie ein Museum in Bretzfeld.

Das Gefühl der Zusammengehörigkeit, ihrer Gemeinschaft und Liebe zu ihrem Heimatort Budaörs ist bis heute geblieben.

Wir sind dankbar für die guten Beziehungen, für die Aussöhnung. Denken wir an dieser Stelle an die Brückenbauer zwischen Bretzfeld und Budaörs – dem erst vor kurzem verstorbenen Janós Feherváry, den Altbürgermeistern Herbert Sickinger und Thomas Föhl, dem jetzigen Bürgermeister Tamás Wittinghoff in Budaörs sowie unserem 2021 verstorbenen Matthias Schmidt.

An dieser Stelle möchte ich auch Grüße von Herrn Bürgermeister Martin Piott aus Bretzfeld übermitteln mit seinen Worten: Es ist ihm wichtig die Freundschaft und Städtepartnerschaft zwischen Bretzfeld und Budaörs weiterzupflegen.

Wenn wir nun an die Vertreibung aus Budaörs denken, müssen wir feststellen, dass nur wenige der Vertriebenen noch unter uns sind.

Wir, die nachkommende Generation, tritt nun-- ihr – Erbe- an. Dabei wurde uns viel überliefert und das Herz zum einstigen Heimatort Budaörs weitergegeben. Wir nehmen diese Aufgabe an, die Erinnerungskultur und ihr Erbe zu bewahren. Es gilt zudem für uns, das Schicksal der Vertriebenen für die Zukunft als Mahnmal aufrecht zu erhalten.

Gedenken wir daher unseren Vertriebenen!

Sie -alle -sollen- nicht- vergessen- werden-!

Die Mütter, die Väter und Großeltern!

Behalten wir sie in liebevoller Erinnerung und lassen Sie uns auch in Zukunft an dieses unsagbar schwere Leid der Vertreibung gedenken.

-Haben Sie vielen Dank!

Tisztelt Wittinghoff Polgármester Úr, tisztelt Ritter Parlamenti Képviselő Úr, tisztelt Boros BNNÖ Elnök Úr, tisztelt Dr. Gajdos-Frank Múzeumigazgató Asszony, tisztelt Atya, kedves egyházközségi képviselők és kedves Budaörsiek, Theresia Mann vagyok, született Starcz, az elűzöttek leszármazottjaként Németországban születtem.

Ma itt állok Önök előtt, a bretzfeldi Budaörser Heimatverein nevében és elnökeként, azért, hogy minden elűzött emlékére részt vegyek a megemlékezésen és koszorút helyezzek el.

Emlékezem a budaörsiekre, különösen családomra és minden felmenőmre, őseimre, akik egykor itt éltek Budaörsön. Gondolok Édesanyámra az Ady Endre utcában, Édesapámra a Szent László utcában, a mai Szép utcában, Poschik Nagyszüleimre a Friedhofgasse-ban (Temető közben), másik Nagyszüleimre, Szabady családra a Csata vagy Clementis utcában – Starcz és Bader, Szlewitzka, Szabady és Posch, Herzog, Joos és Mayer és Winkler és Gosolits – és Deigner – és, és, és ...

Ezeknek a családoknak 1946-ban el kellett hagyniuk szeretett Budaörsüket. Kevés család maradhatott itt. Higgyék el, nagyon sok megható történetet meséltek, melyeket az elmúlt években feljegyeztem, hogy ne felejtjük el őket. Erőszak, meggyalázás, elkobzás, kevés vagyontárgy, amit magukkal vihettek, félelem, kétségbeesés, majd utána az idegenben szegényként, szomorúan, bűnösnek érezve magukat – ezekről olvashatunk. Egyik történet szomorúbb, mint a másik.

Több nehéz sorsú család nevében szeretnék mesélni Önöknek:

Dédapám, Szabady Franz mesélte el nekem, hogy sírva ült a peronon, mialatt az elűzetési vonat a családjával elindult. „Ez a saját temetése, élve temetnek el“, kiabálta állítólag. Keservesen sírt emiatt az óriási veszteség miatt és valóban, soha többé nem láthatta unokái nagy részét. Pedig a második világháborúban még lányait és gyermekeit védte meg az oroszok sortüze elől itt a Clementis utcai házukban.

Édesapámat, az akkor 13 éves fiút, visszaküldték a vagonból, vissza a házukhoz. Gyorsan végigfutott a Szent László utcán, hogy még el tudjon hozni néhány fontos dolgot, mint például a kályhát. Mire odaért, házukat már kifosztották. Az ablakokat és ajtókat leszerelték, a bútorokat elvitték, a bort eladták,

Szüleim az elűzetéskor még gyermekek voltak. Úgy gondolhatjuk, hogy igen, talán ők az a generáció, amelyik a leginkább elfogadta sorsát és megbirkózott vele. Higgyék el, ők is mindannyian megszenvették ezt az időszakot. Mély sebeket szereztek.

Egész életükben, sőt, drága szüleim, Édesanyám és Édesapám számára még halálos ágyukon is különösen fontosak maradtak és drámai erővel éltek bennük a Budaörsön átélt gyermekkori emlékeik.

Édesanyám utolsó óráiban azon aggódott, hogy talán ő árulta el játék közben édesapja rejtekhelyét és hogy talán ezért internálták.

Édesapám 2017-ben halálos ágyán a Kőhegyről beszélt, hiszen ott töltötte barátaival egész gyermekkorát. Újra végigment a szőlőhegyeken, a virágzó és illatozó őszibarackosokon és minden kis utcácskán. Fel és le! Sírva ültem a halálos ágyánál. Nem csak azért, mert 85 éves édesapám halálán volt, hanem mert vele együtt újra átélhettem budaörsi gyermekkori emlékeit. És mindezt, tisztelt hallhatóság, ennyi évtized után!

Igen, 78 év telt el a hazából, Budaörsről történt elűzetés óta. Azok a családok, akik egykor egy nagy faluközösségben éltek itt Budaörsön, el lettek egymástól szakítva és szétszéledtek az egész világon. Mindezek ellenére már 1947-ben sikerült megszervezniük az első találkozót Németországban, majd később Kanadában, Amerikában és Belgiumban is. Igen, újra találkoztak, újra látták egymást, hagyományaikat tovább adták.

Németországban már 1947-ben megalakult egy budaörsi közösség, majd 1993-ban egy egyesület Schmidt Mátyás vezetésével és egy múzeum Bretzfelddben. Az együvé tartozás érzése, a közösség és szeretet összetartó ereje szülőházajukkal, Budaörssel máig él.

Köszönjük és örülünk a jó kapcsolatoknak, a megbékélésnek. Emlékezzünk itt a Budaörs és Bretzfeld közötti kapcsolatok fontos hídépítőire, a nemrég elhunyt Fehérváry Jánosra, a korábbi Herbert Sickinger és Thomas Föhl polgármesterekre, Budaörs jelenlegi polgármesterére, Wittinghoff Tamásra és a 2021-ben eltávozott Schmidt Mátyásra.

Itt szeretném átadni polgármesterünk, Martin Piott üdvözetét Bretzfeldeből. Saját szavaival élve: Fontos számára, hogy a Bretzfeld és Budaörs közötti barátság és partneri kapcsolat tovább éljen.

Ha visszatekintünk az elűzetésre, meg kell állapítanunk, hogy már csak néhány elűzött honfitársunk él.

Mi, az utódok lépünk most örökükbe. Az elűzöttek sokat meséltek nekünk, így szívünkben őrizzük az egykori Budaörs emlékét. A küldetést elfogadjuk, feladatunknak tekintjük az emlékek és az örökség megőrzését. Az elűzöttek sorsa egyben figyelmeztető jel, memento kell, hogy maradjon a jövő nemzedékei számára.

Emlékezzünk ma egykor elűzött honfitársainkra!

Nem felejthetjük el őket! Anyákat, apákat és nagyszülőket!

Őrizzük szívünkben emléküket és gondoljunk a jövőben is az elűzetés okozta súlyos megpróbáltatásokra!

Köszönöm, hogy meghallgattak!

***Megemlékezés a magyarországi németek elűzetésének 78. évfordulója alkalmából
Boros György BNNÖ elnök beszéde | Budaörs, 2024.01.21.***

Liebe Landsleute!

Im Namen der Deutschen Selbstverwaltung Wudersch begrüße ich Sie alle recht herzlich anlässlich des 78. Gedenktages der Vertreibung der Ungarndeutschen und gestatten Sie mir ab jetzt auf Ungarisch fortzufahren.

Tisztelt Megemlékezők!

Budaörs Német Nemzetiségi Önkormányzata nevében tisztelettel köszöntöm Önöket a magyarországi németek elűzetésének 78. évfordulója alkalmából megrendezett megemlékezésen.

1721-ben, gróf Zichy Péterné Bercsényi Zsuzsanna hívására jöttek az első németek és egy porig égett, földig rombolt településre érkeztek, ahol keserves életük volt kezdetben. Ahogy a német mondás tartja:

Die ersten fanden den Tod, die zweiten die Not, und erst die dritten hatten das Brot.“ *azaz „Az elsők a halált, a másodikak a nehézséget és csak a harmadikak találták a kenyeret. „*

Az eltelt évszázadok alatt egy virágzó, élhető településsé változtatták Budaörsöt, ahol hagyományt és kultúrát teremtettek.

Országos tekintetben is büszkén mondhatjuk, hogy elődeink közös értékei és kultúrája meghatározó volt Magyarország számára: gondoljunk csak nemzeti himnuszunk megzenésítőjére Erkel Ferencre, aki gyulai német nemzetiségi családból származott; a Parlament építésére Steidl Imrére; a Magyar Nemzeti Múzeum építésze Pollack Mihályra; vagy az anyák megmentőjére, Semmelweis Ignácra.

A magyarországi németek elűzése otthonaikból, hazájukból érkezésük után 225 évvel, 1946. január 19-én indult el Budaörsről. A község több mint 80%-át kitelepítették: 1946-ban és 1947-ben hét vasúti szerelvény szállította a lakosságot előbb Németország nyugati, később keleti zónájába. Budaörs ezután egy hagyományaitól megfosztott település képét mutatta és néhány hónap alatt összeomlott mindaz, ami hosszú évszázadok szorgalmas munkájával felépült.

A magyar állampolgárságuktól is megfosztott kitelepítettekre nehéz évek vártak Németországban, nulláról kellett új egzisztenciát teremteniük és kivívniuk a kinti németek elismerését.

Sok időbe telt, amíg megszokták az új életet Németországban és mindig fájó szívvel gondoltak az Óházára. Néhányan közülük hazatértek, az egykori hadifogoly Steinfeld János 1948 decemberében tért vissza Budaörsre, ahol szülőházában már idegeneket talált. Erre a pillanatra így emlékezett: *„Csak a nagy körtefa, ami öregebb nálam, és aminek az árnyékában gyerekkoromat töltöttem, bólintott barátságosan. Át tudtam volna ölelni ezért.”*

Az idő múlásával lassan elfogadták sorsukat és a megbékélés útjára léptek, ebben nagy szerep játszott az 1989-ben létrejött Budaörs-Bretzfeld testvérvárosi kapcsolat. Ha Budaörsre tekintünk, akkor az itt élő németek minden évben megemlékeznek a kitelepítés évfordulójáról: 2006-ban a BNNÖ munkájának is köszönhetően felavattuk az Ó-temetőben az Országos Német Elűzetési Emlékművet.

Az emlékmű lépcsőjén olvasható, a sajnós ma is aktuális idézete Koch Valériának: *„Stoppt schon den kleinsten Haß und sagt rechtzeitig Halt”* azaz *„A legkisebb gyűlöletet is már időben állítsátok meg!”*

2012 végén a magyar országgyűlés az országos kitelepítési emléknapot – munkánknak is köszönhetően – január 19-i dátumban határozta meg.

2014 tavaszától – volt elnökünk – Ritter Imre személyében parlamenti szószólója, majd 2018 tavaszától – 28 évvel a rendszerváltást követően – parlamenti képviselője lett a magyarországi németységnek. Ezek az események mind nélkülözhetetlen alapjai tevékenységünknek.

Egy régi mondás szerint: *„Aki elítél, az tévedhet, aki megbocsájt, az sohasem téved”*. Azt hiszem, hogy a budaörsi németység magáévá tette ezt a gondolatot. Bár a kitelepítést végrehajtóknak megbocsátottak, soha nem fogják elfelejteni, hogy mi történt velük hét évtizeddel ezelőtt. És nem csak ezt, hazájukat sem fogják soha elfelejteni.

A múlt hibáin változtatni nem lehet, de azokból tanulva megakadályozhatjuk, hogy a jövőbengyermekeink és unokáink már ne éljenek át hasonló sorscsapásokat.

A fiataloké a jövő, nekik kell minden tudást, ismeretet, emléket és tapasztalatot átadnunk. 1952-ben a Budaörser Heimatbuch szerzője is így gondolta, amikor a kiváló kötet mottójaként mindannyiunknak írta (idézet) *„Im Gedenken an unsere Toten, den Erwachsenen zur Erinnerung, der Jugend zur Belehrung/Halottaink emlékére, a felnőttek emlékezetére, az ifjúság okulására”*. Emlékezzünk ma méltón 1946 telére, az elűzött budaörsiekre és beszéljünk erről gyermekeinkkel, unokáinkkal.

Ezekkel a gondolatokkal hajtsunk fejet a budaörsi kitelepítést megszenvedettek emléke előtt.